

Daniela Gajski*

VRSTE OKRIVLJENIKA U PREKRŠAJNOM POSTUPKU I PRISILNE MJERE PREMA NJIMA S OSVRTOM NA RJEŠENJA IZ PRIJEDLOGA NOVOG ZAKONA O PREKRŠAJIMA

Zakon o prekršajima je sveobuhvatni kodifikacijski akt hrvatskoga prekršajnog prava. No, u praktičnoj primjeni iskrsnula su brojna pitanja primjene njegovih procesnih odredbi. To je, uz ostalo, dovelo do inicijative za njegovim izmjenama i dopunama. Rad na njima donio je nacrt novoga zakona koji bi trebao povećati učinkovitost prekršajnog postupka i smanjiti prilike za zlouporabe ovlasti procesnih sudionika. Autorica u članku prikazuje neke od predviđenih promjena, izražavajući očekivanje da će njihovo prihvaćanje u cijelosti unaprijediti hrvatsku prekršajnu proceduru.

1. UVOD

Kad se govori o okrivljeniku, razlikujemo dvije vrste okrivljenika – okrivljenika po Zakonu o prekršajima i okrivljenika po Zakonu o kaznenom postupku. Usporedbom procesnog položaja tih dvaju okrivljenika nailazimo na bitne razlike u njihovu procesnom položaju.

Zakon o prekršajima koji je stupio na snagu 1. listopada 2002. (Narodne novine broj 88/02) doživio je niz izmjena i dopuna (Narodne novine broj 122/02, 187/03 (Uredba), 105/04 i 127/04 (ispravak)) (u daljnjem tekstu: ZOP). Taj zakon nastao je kao izraz demokratikog opredjeljenja Republike Hrvatske da se i u prekršajnom sudovanju u Republici Hrvatskoj svim osobama protiv kojih je pokrenut prekršajni postupak garantira zaštita svih temeljnih ljudskih prava i sloboda koje se garantiraju Ustavom Republike Hrvatske (Narodne novine broj 47/01-pročišćeni tekst, 55/01 (ispravak)). Tim su zakonom uređene materijalno-pravne i procesnopravne norme koje se primjenjuju na sve prekršaje propisane

* Daniela Gajski, voditeljica odsjeka za drugostupanjski postupak, Uprava za trgovinu i unutarnje tržište, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Republike Hrvatske

zakonima ili drugim propisima te je njime prevladana zastarjelost dotadašnjeg Zakona o prekršajima i Zakona o privrednim prijestupima. Međutim, praksa utvrđivanja prekršajne odgovornosti, odnosno praksa postupanja pred sudom ili upravnim tijelom zbog prekršaja, pokazala je da određeni pravni instituti nisu tim zakonom dovoljno uspješno riješeni te vrlo često dolazi do raznih opstrukcija prekršajnog postupka.

Stoga se pristupilo izradi Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prekršajima, odnosno Prijedloga novog zakona o prekršajima (u daljnjem tekstu: Prijedlog novog ZOP-a). S obzirom na to da će Prijedlog novog ZOP-a u materijalnopravnom i postupovnom dijelu zakona sadržavati niz novina u odnosu prema ZOP-u, ovim putem bit će također dan osvrt i na procesni položaj okrivljenika, položaj branitelja i prisilne mjere prema okrivljeniku sukladno odredbama Prijedloga novog ZOP-a. Glavni pokretač Prijedloga novog zakona o prekršajima¹ je Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, a s ciljem poboljšanja postojećih pravnih instituta te posljedično efikasnosti i ekonomičnosti prekršajnog postupka i rasterećenja prekršajnih sudova od bagatelnih prekršajnih djela.

Nadalje, kao rezultat višegodišnjeg rada na reformi kaznenog postupovnog prava donesen je Zakon o kaznenom postupku, kao temeljni i glavni izvor u sustavu kaznenog postupka u Republici Hrvatskoj, koji je stupio na snagu dana 1. siječnja 1998. (Narodne novine broj 110/97) i njime je hrvatski zakonodavac na nov način uredio položaj okrivljenika. Taj položaj ponajviše je noveliran Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku od 20. svibnja 2002. (Narodne novine broj 58/02). Zbog opsežnih promjena u tekstu Zakona izrađen je pročišćeni tekst Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine broj 62/03, u daljnjem tekstu: ZKP).

2. VRSTE OKRIVLJENIKA

A) Okrivljenik po Zakonu o prekršajima

Okrivljenik je člankom 105. ZOP-a² definiran kao "...fizička ili pravna osoba protiv koje je započet postupak pred sudom ili upravnim tijelom zbog prekršaja."

¹ Nije još uvijek izvjesno hoće li taj prijedlog novog ZOP-a biti u obliku Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prekršajima ili će biti pisan kao potpuno novi tekst Zakona o prekršajima, s obzirom na činjenicu da je riječ o velikom broju novina. U nomotehnici postoji pravilo da se donosi novi propis ako se u zakonu mijenja više od jedne trećine teksta.

² Članci koji se pozivaju na ZOP odnose se na Zakon o prekršajima (Narodne novine broj 88/02) sa svim izmjenama, dopunama i ispravcima koji su nastali nakon njegova stupanja na snagu.

Kad je riječ o okrivljeniku fizičkoj osobi, uzimajući ukupnost pravnih propisa koji su na snazi u Republici Hrvatskoj, zaključujemo da je tim pojmom obuhvaćena i fizička osoba obrtnik. Kad se pak govori o pravnoj osobi, tu se prvenstveno misli na trgovačka društva sukladno Zakonu o trgovačkim društvima (Narodne novine broj 111/93, 34/99 i 118/03). Nadalje, što se tiče odgovornosti pravnih osoba za prekršaje, ona je regulirana člankom 53. stavkom 1. ZOP-a koji propisuje: "Odgovornost pravne osobe za prekršaj temelji se na krivnji odgovorne osobe, a posebnim zakonom može se propisati da će se za prekršaj kazniti pravna i odgovorna osoba ili samo pravna osoba." Dakle, iz naprijed navedenog zaključuje se da zakonodavac odgovornost pravne osobe za prekršaj temelji na krivnji, odnosno skrivljenom ponašanju odgovorne osobe u pravnoj osobi. Nadalje, stavkom 2. istog članka zakonodavac je propisao da država i državna tijela ne mogu odgovarati za prekršaje (jer nema smisla da država kažnjava samu sebe), a jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i njihova tijela mogu odgovarati za prekršaj samo ako nije počinjen u izvršavanju javnih ovlasti. Zakon predviđa mogućnost da se propisima o prekršaju odredi da za prekršaj odgovara odgovorna osoba u državnom tijelu ili tijelu lokalne i područne (regionalne) samouprave. Odgovornost stranih fizičkih i pravnih osoba za prekršaje izjednačena je s odgovornošću domaćih pravnih i fizičkih osoba. Na taj se način otklanja dvojba oko procesnih pitanja i primjene materijalnog prava na taj krug osoba.³

Nadalje, tumačenjem odredbe članka 53. stavka 1. ZOP-a koji propisuje: "Odgovornost pravne osobe za prekršaj temelji se na krivnji odgovorne osobe, a posebnim zakonom može se propisati da će se za prekršaj kazniti pravna i odgovorna osoba ili samo pravna osoba" i članka 56. ZOP-a koji propisuje: "Kod prekršaja kod kojih odgovara na temelju krivnje odgovorne osobe, pravna osoba odgovara za prekršaj počinjen radnjom ili propuštanjem nadzora odgovorne osobe u pravnoj osobi", zaključujemo da zakonodavac prekršajnu odgovornost pravne osobe temelji na krivnji odgovorne osobe. Dakle, krivnja se odgovorne osobe mora utvrditi čak ako Zakon predviđa da će se kazniti samo pravna osoba, kako predviđa članak 53. stavak 1. ZOP-a. Određivanje identiteta odgovorne pravne osobe u kaznenom odnosno prekršajnom postupku relativno je jednostavnije odrediti, ali za određivanje odgovorne osobe u pravnoj osobi s motrišta kaznenopravne i prekršajne odgovornosti treba mnogo više znanja i analize, jer je to temeljno formalno pitanje utvrđivanja kaznenopravne odgovornosti pravne osobe. Zato treba poznavati zakonske i podzakonske propise što uređuju ustrojstvo i djelovanje pravnih osoba u trgovačkim društvima, zadrugama, udrugama, ustanovama, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te tijelima državne vlasti i način njihova određivanja.⁴

³ Računovodstvo i financije, Trgovina, Primjena Zakona o prekršajima, Zagreb, 2004., str.291.

⁴ Slavko Andrijević, Pravna osoba u kaznenom i prekršajnom postupku, Carinski vjesnik, 3/2005., str. 38-39.

Za određivanje odgovorne osobe u pravnoj osobi odlučan je opis poslova koji su joj povjereni u pravnoj osobi, što znači da odgovorne osobe ne moraju uvijek biti općim aktom određene kao odgovorne. Osim te kategorije osoba odgovornom se osobom, u smislu članka 55. ZOP-a, smatra i druga osoba koja je ovlaštena postupati u ime pravne osobe, kao i osoba koja u tijelima državne vlasti ili tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave obavlja određene dužnosti. Propisom o prekršaju može biti određeno i koja odgovorna osoba odgovara za određeni prekršaj.

Za okrivljenika pravnu osobu u postupku nastupa njezin predstavnik koji za nju obavlja radnje u postupku. Pravna osoba dužna je pisanim podneskom odrediti predstavnika u prekršajnom postupku između osoba koje su je ovlaštene predstavljati ili zastupati prema općim propisima na dan započinjanja postupka, odnosno u vrijeme vođenja postupka. Uz podnesak pravna će osoba dostaviti dokaze o ovlasti predstavnika za predstavljanje. Kao predstavnik može nastupati i osoba koja osobno dođe pred tijelo koje vodi postupak i pruži odgovarajuće dokaze o ovlasti za predstavljanje ili zastupanje (izvadak iz sudskog ili drugog registra ili drugi odgovarajući dokaz). Određivanje predstavnika nije ovlast za zastupanje u pravnom prometu, nego ovlast zastupnika pravne osobe odrediti predstavnika pravne osobe, tj. onoga tko će utjelovljivati pravnu osobu u prekršajnom postupku.⁵ Nadalje, za predstavnika se neće odrediti osoba koja je u istom postupku okrivljenik kao odgovorna osoba u pravnoj osobi ili koja je pozvana da sudjeluje u postupku kao svjedok, osim ako ta osoba nije jedina osoba ovlaštena za predstavljanje i zastupanje te pravne osobe. Isto tako, ako je osoba koja je pozvana kao svjedok jedina osoba ovlaštena za predstavljanje i zastupanje pravne osobe, neće se saslušati kao svjedok, već će se na njezino ispitivanje primijeniti odredbe o ispitivanju okrivljenika.

B) Okrivljenik po Prijedlogu novog zakona o prekršajima

Odredbe Prijedloga novog zakona o prekršajima daleko šire i preciznije definiraju pojam okrivljenika, na način da taksativno navode tko sve može biti okrivljenik u prekršajnom postupku. Dakle, po novom ZOP-u, okrivljenik u prekršajnom postupku jest:

1. fizička osoba,
2. fizička osoba obrtnik i osoba koja se bavi drugom samostalnom djelatnošću,
3. pravna osoba i s njom izjednačeni subjekti,
4. odgovorna osoba u pravnoj osobi.

⁵ Slavko Andrijević, Pravna osoba u kaznenom i prekršajnom postupku, Carinski vjesnik, 3/2005., str. 44.

Nadalje, Prijedlog novog ZOP-a propisuje da su pravna osoba i njezina odgovorna osoba prekršajno odgovorne za skrivljene povrede propisa o prekršaju. Kao i u ZOP-u, propisom o prekršaju može se za prekršaj propisati prekršajna odgovornost samo pravne osobe. Međutim, novina u odnosu prema ZOP-u je to da će u slučaju kad posebni zakon propisuje odgovornost pravne i odgovorne osobe, sud utvrditi prekršajno odgovornom pravnu osobu i u slučaju kad se utvrdi postojanje pravnih ili stvarnih zapreka za utvrđivanje odgovornosti odgovorne osobe ili se ne može utvrditi tko je odgovorna osoba. Dakle, prekršajna odgovornost pravne osobe ne temelji se kao u sadašnjem Zakonu samo na krivnji odgovorne osobe, već je ona proširena na skrivljenu povredu propisa same pravne osobe i s njom izjednačenog subjekta, odnosno pravna osoba odgovara po načelu objektivne odgovornosti, odnosno samim ostvarenjem protupravnosti prekršaja.

Odgovorna osoba je Prijedlogom novog zakona o prekršajima definirana kao fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je povjereno obavljanje određenih poslova iz područja djelovanja pravne osobe. Na taj je način omogućeno šire tumačenje pojma odgovorne osobe u pravnoj osobi. Prijedlogom novog ZOP-a zadržana je mogućnost da se propisom o prekršaju može odrediti koja odgovorna osoba u pravnoj osobi odgovara za određeni prekršaj, kao i da odgovorna osoba prekršajno odgovara za počinjeni prekršaj i u slučaju ako nakon počinjenja prekršaja prestane raditi u pravnoj osobi ili ako je nakon počinjenja prekršaja pravna osoba prestala postojati.

Za razliku od ZOP-a koji propisuje odgovornost samo pravne osobe, Prijedlog novog ZOP-a proširio je pojam pravne osobe, a time i njezinu odgovornost i na druge subjekte propisujući da će se odredbe Zakona kao i drugih propisa koji se odnose na prekršajnu odgovornost pravne osobe i u njoj odgovorne osobe primjenjivati i na s njima izjednačene subjekte:

- podružnice i predstavništva domaćih i stranih pravnih osoba,
- druge subjekte koji nemaju pravnu osobnost, ali samostalno nastupaju u pravnom prometu te
- na odgovorne osobe u tim subjektima.

Predlagatelj novog zakona, doduše, nije eksplicite u posebnom članku kao dosad propisivanjem izjednačio prekršajnu odgovornost domaćih pravnih i fizičkih osoba sa stranim fizičkim i pravnim osobama, ali se tumačenjem novih odredbi zaključuje da je on takvo normativno uređenje čak i proširio.

Također, jedna od bitnih novina u Prijedlogu novog ZOP-a jest propisivanje da će u slučaju da pravna osoba prestane postojati prije nego što je dovršen prekršajni postupak (pripajanje, razdvajanje ili druga statusna promjena) za prekršaj te pravne osobe odgovarati njezin sveopći pravni sljednik, a u slučaju da je sljednika više, sud će utvrditi koji će od njih, s obzirom na narav sljedništva, odgovarati za prekršaj. Međutim, prekršajna odgovornost pravne osobe prestaje prestankom njezina postojanja, odnosno ako nema njezina sveopćeg pravnog

sljednika. Također, Prijedlog novog ZOP-a predviđa da će se u slučaju da pravna osoba prestane postojati nakon pravomoćnosti rješenja o prekršaju, prekršajne sankcije izvršiti prema pravnom sljedniku, a pojedine sankcije neće se u tom slučaju izvršiti ako to očito ne bi bilo pravično. U slučaju izvršenja prekršajne sankcije protiv pravnog sljednika predviđeno je donošenje posebnog rješenja suda. Takvo zakonodavno rješenje bitno je drukčije od rješenja po odredbama ZOP-a, međutim vrlo blisko sa zakonodavnim rješenjem iz ZKP-a.

Kao i prema sad važećem ZOP-u, isključena je prekršajna odgovornost Republike Hrvatske i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koje odgovaraju za prekršaje koji su počinjeni radnjama koje ne ulaze u izvršavanje njihovih javnih ovlasti. Zadržana je mogućnost da se propisom o prekršaju može predvidjeti odgovornost odgovorne osobe u državnim tijelima i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i kad za prekršaj ne odgovara pravna osoba. Ta situacija "... i kad za prekršaj ne odgovara pravna osoba." novi je moment i predviđa propisivanje posebnih prekršaja za odgovorne osobe u državnim tijelima i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Što se tiče zastupanja pravne osobe, novim ZOP-om određeno je da za okrivljenika pravnu osobu i s njom izjednačenog subjekta obranu daje isključivo njihov ovlašteni predstavnik, a da se druge radnje u postupku poduzimaju putem ovlaštenog predstavnika ili putem opunomoćenog branitelja. I ovdje vidimo razliku od odredbi sada važećeg ZOP-a jer tumačenjem odredbi ZOP-a dolazimo do zaključka kako pravna osoba može i svoju obranu dati putem opunomoćenog branitelja.

Također, Prijedlog novog ZOP-a izričito propisuje tko se može imenovati za ovlaštenog predstavnika okrivljene pravne osobe i s njom izjednačenog subjekta. Tako se za ovlaštenog predstavnika može imenovati osoba upisana u sudskom ili drugom registru kao osoba ovlaštena za zastupanje, ili zaposlenik ili član pravne osobe kojeg direktor ili druga čelna osoba okrivljene pravne osobe i s njom izjednačenog subjekta imenuje kao predstavnika pravne osobe. Takvom definicijom ovlaštenog predstavnika proširen je krug osoba koje mogu biti predstavnici prema onima po odredbama ZOP-a te tu odredbu također možemo smatrati pozitivnim pomakom u odnosu prema opstrukciji postupka i nastupanjem zastare prekršajnog progona u velikom broju predmetu.

U slučaju kad se istovremeno vodi prekršajni postupak za isti prekršaj protiv pravne osobe i njezine odgovorne osobe, a riječ je o slučaju kad je odgovorna osoba jedini ovlašteni predstavnik i zaposlenik pravne osobe, Prijedlog novog ZOP-a određuje da je onda ta odgovorna osoba ujedno i predstavnik pravne osobe. Tekst te odredbe jezično je doradačen, ali pažljivim tumačenjem brzo se dolazi do zaključka da je takva situacija riješena na jednak način kao u tekstu ZOP-a. Izvan tog slučaja, za okrivljenu pravnu osobu i s njom izjednačenog subjekta u prekršajnom postupku sudjeluje njezin ovlašteni predstavnik koji je ovlašten poduzimati sve radnje koje može poduzeti okrivljenik. Okrivljena

pravna osoba može imati samo jednog predstavnika, a tijekom postupka može ga zamijeniti. U ZOP-u, naime nema takve odredbe koja izričito propisuje da okrivljena pravna osoba može imati samo jednog ovlaštenog predstavnika.

Uspoređujući takva rješenja s rješenjima po pozitivnom hrvatskom kazneno-procesnom pravu, gdje je okrivljenik osoba protiv koje se vodi kazneni postupak, razvidno je sljedeće. ZKP izraz okrivljenik upotrebljava kao "zajednički nazivnik" za *okrivljenika, optuženika i osuđenika*, ovisno o stadiju postupanja. ZKP izričito ne određuje tko sve odgovara za kaznena djela, odnosno odgovaraju li za kaznena djela samo fizičke osobe ili za njih odgovaraju i pravne osobe.

Vladajuće mišljenje u znanosti kaznenog prava negira mogućnost kazneno-pravne odgovornosti pravnih osoba.⁶ Pri tome se ističe da su one nesposobne da budu izvršitelji djela, da im nedostaje volja, a bez volje nema ni krivnje ni kaznene odgovornosti, da se kažnjavanje tih osoba protivi prirodi, smislu i funkciji kazne, da je ono u suprotnosti s ciljevima kažnjavanja i da bi značilo uvođenje u kazneno pravo kolektivne odgovornosti te imalo kao posljedicu kažnjavanje osoba koje nemaju nikakve veze s izvršenjem kaznenog djela. Oni pak koji se zalažu za kaznenu odgovornost pravne osobe polaze od toga da pravne osobe nisu neke fikcije, već realne tvorevine, subjekti prava, i da kao takvi mogu biti izvršitelji nedopuštenih radnji, kaznenih djela. Posljedica prihvaćanja takvog stajališta od zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj jest donošenje Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (Narodne novine broj 151/03), kao posebnog zakona, koji je stupio na snagu 25. ožujka 2004. Tim je zakonom uređeno kažnjavanje pravnih osoba u našem kaznenom zakonodavstvu, a on je posljedica međunarodnih obveza Republike Hrvatske i namjere da se ojača odgovornost pravnih osoba, posebice u gospodarskom poslovanju. Tim zakonom određene su pretpostavke kažnjivosti, kaznenopravne sankcije i kazneni postupak za kaznena djela pravnih osoba. Pravne su osobe u smislu tog zakona i strane osobe koje se po hrvatskom pravu smatraju pravnim osobama te se na njih primjenjuju odredbe Kaznenog zakona, Zakona o kaznenom postupku i Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. Može se reći da je odgovornost pravnih osoba za kaznena djela novina u našem kaznenom zakonodavstvu, jer su prije stupanja tog zakona na snagu pravne osobe odgovarale za privredne prijestupe i prekršaje, odnosno nakon donošenja ZOP-a isključivo za prekršaje. Potrebno je napomenuti da sve više europskih država kontinentalne pravne tradicije u zadnje vrijeme uvodi u svoje zakonodavstvo odgovornost pravnih osoba za kaznena djela. Razlog tome je što se danas pravne osobe više ne služe fizičkim osobama samo kao "alat" za činjenje brojnih, pretežno gospodarskih kaznenih djela, već i zbog toga što njihov pravni subjektivitet "transcedira" interes i volju pojedinca koji odlučuju u pravnim osobama u interes, u volju *sui generis*, samostalnu i od

⁶ Usp. Franjo Bačić, Krivično pravo, Opći dio, Informator-Zagreb, 1980., str. 149-150.

svakog pojedinca koji sudjeluje u procesu odlučivanja relativno neovisnu volju, a time i u specifičnu sposobnost za krivnju.⁷

Naš zakonodavac temelj odgovornosti pravnih osoba propisuje člankom 3. stavkom 1. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela: "Pravna osoba kaznit će se za kazneno djelo odgovorne osobe ako se njime povređuje neka dužnost pravne osobe ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga." Pod takvim uvjetima pravna osoba kaznit će se za kaznena djela propisana Kaznenim zakonikom i drugim zakonima u kojima su propisana kaznena djela. Dakle, uvjeti za kaznenu odgovornost pravne osobe jesu da je odgovorna osoba počinila kazneno djelo kojim je povrijeđena neka dužnost pravne osobe (npr. kod kaznenih djela protiv okoliša) ili da je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti za sebe ili drugoga protupravnu imovinsku korist (npr. gospodarska kaznena djela u korist pravne osobe). Ocjenjujući da iz odredbi Zakona proizlazi da se odgovornost pravne osobe izvodi iz krivnje odgovorne osobe, nužno je i u činjeničnom i zakonskom opisu pri sastavljanju istražnog zahtjeva i optužnice odnosno optužnog prijedloga slijediti tu koncepciju tako da se već iz činjeničnog opisa vidi da se odgovornost pravne osobe utvrđuje tako da joj se uračunava ponašanje odnosno odgovornost njezinih organa ili odgovornih osoba.⁸

Odgovorna osoba u pravnoj osobi tim je zakonom definirana kao fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je povjereno obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe. Nadalje, odgovornost pravne osobe temelji se na krivnji odgovorne osobe, a pravna osoba kaznit će se za kazneno djelo odgovorne osobe i u slučaju kad se utvrdi postojanje pravnih ili stvarnih zapreka za utvrđivanje odgovornosti odgovorne osobe. U tom su smislu odredbe novog ZOP-a približene stajalištu koje zakonodavac zastupa u kaznenom pravu Republike Hrvatske.

3. BRANITELJ U PREKRŠAJNOM POSTUPKU

A) Položaj branitelja po Zakonu o prekršajima

ZOP je glavnu raspravu u prekršajnom postupku odredio kao formu utvrđivanja okrivljenikove prekršajne krivnje te se tako umjesto za brz, učinkovit i ekonomičan prekršajni postupak opredijelio za maksimalnu zaštitu okrivljeni-

⁷ Ivo Josipović, Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela - jačanje odgovornosti pravnih osoba u pravnom prometu, poslovnim i drugim pravnim odnosima (II. Postupovne odredbe-perspektiva)

⁸ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Naputak o primjeni Zakona o kaznenoj odgovornosti pravnih osoba, 16. veljače 2004.

kovih prava u postupku, koja prava garantira članak 29. stavak 2. alineje 5. i 6. Ustava RH. Nadalje, nema sumnje da pravilo o glavnoj raspravi usporava postupak, da su veće mogućnosti opstrukcije postupka i time nastupanja zastare prekršajnog progona i da se povećavaju troškovi postupka.

Sukladno odredbama ZOP-a okrivljenik može biti ispitan i bez branitelja samo ako se izričito odrekao tog prava. Očito treba razlikovati predstavnika pravne osobe u prekršajnom postupku i branitelja pravne osobe. Okrivljena pravna osoba, dakle, u postupku mora imati predstavnika, a branitelja može, a ne mora. Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela u članku 32. stavku 2. propisuje da *“pravna i odgovorna osoba protiv kojih se vodi kazneni postupak za isto kazneno djelo mogu imati zajedničkog branitelja, ako to nije u suprotnosti s probitcima njihove obrane”*. Protiv pravne i odgovorne osobe uvijek će se voditi kazneni postupak za isto kazneno djelo i ako se odgovorna osoba uspije obraniti od optužbe, time će uvijek obraniti i pravnu osobu. U Zakonu o prekršajima nema slične odredbe, a budući da se u takvim okolnostima, na temelju članka 78. stavka 2. supsidijarno primjenjuje Zakon o kaznenom postupku što propisuje da *“više okrivljenika mogu imati zajedničkog branitelja samo ako se protiv njih vodi kazneni postupak za isto kazneno djelo ili ako to nije u suprotnosti s probitcima obrane”*, zbog svega toga, kad se u prekršajnim postupcima vodi postupak za isti prekršaj protiv pravne i odgovorne osobe, što se redovito zbiva, te dvije okrivljene osobe ne bi mogle imati zajedničkog branitelja.⁹

Ako, međutim, okrivljenik nije upozoren na to da ima pravo uzeti branitelja ili okrivljenikova izjava u povodu upozorenja nije upisana u zapisnik, na iskazu okrivljenika ne može se utemeljiti odluka o prekršaju. Bitna odredba kojom se propisuje sudjelovanje branitelja u prekršajnom postupku je odredba članka 82. prema kojoj se okrivljenik ima pravo braniti sam ili uz stručnu pomoć branitelja kojeg sam može izabrati iz reda odvjetnika, a sud ili drugo državno tijelo koje sudjeluje u postupku dužni su već na prvom ispitivanju okrivljenika poučiti o pravu na branitelja i u svezi s braniteljem. Međutim, okrivljeniku koji nema dovoljno sredstava da plati branitelja sud i upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak mogu pod uvjetima predviđenim Zakonom postaviti branitelja o trošku proračuna.

U prekršajnom postupku branitelj može u korist okrivljenika poduzeti sve radnje koje može poduzeti okrivljenik, osim što ne može biti ispitan kao okrivljenik, niti okrivljenika može tijekom ispitivanja upućivati kako da odgovori na pojedina pitanja. U postupcima za prekršaje za koje se može izreći kazna zatvora, sud može okrivljeniku na njegov zahtjev postaviti branitelja, ako je to nužno radi njegove obrane i ako okrivljenik prema svom imovnom

⁹ Slavko Andrijević, Pravna osoba u kaznenom i prekršajnom postupku, Carinski vjesnik, 3/2005., str. 45-46.

stanju nije u mogućnosti podmiriti njegove troškove. Nadalje, branitelj ima pravo razgledati prekršajni spis, predlagati dokaze na raspravi, ispitivati osobe koje daju iskaz, ima pravo na raspravi predlagati izvođenje dokaza i davati prijedloge i izjave, uz dopuštenje suca može sam ispitivati osobe koje daju iskaze, a nakon završenoga dokaznog postupka može podnijeti završni prijedlog o vrsti odluke, s osvrtom na izvedene dokaze i pravna pitanja u postupku. Nadalje, branitelj ima pravo podnošenja žalbe protiv rješenja o prekršaju i bez posebne ovlasti okrivljenika za to, ali ne i protiv njegove volje. Takva, s pravom, osnažena uloga branitelja u prekršajnom postupku dakako povećava mogućnosti opstrukcije postupka.¹⁰ Radi sprječavanja opstrukcije postupka, a s obzirom na ojačanu ulogu branitelja u prekršajnom postupku, zakonodavac je predvidio sljedeće odredbe:

- ako je okrivljenik u pisanom pozivu upozoren na to da ima pravo uzeti branitelja, glavna rasprava odnosno ispitivanje okrivljenika neće se odgoditi ako branitelj nije došao na raspravu odnosno na ispitivanje okrivljenika. U opravdanim slučajevima, na zamolbu okrivljenika, zastat će se s njegovim ispitivanjem do jedan sat te omogućiti da kontaktira s braniteljem radi dolaska (članak 105. stavak 5.),

- ako okrivljenik, branitelj, ...na glavnoj raspravi ometa red ili se ne pokorava nalogima suca za održavanje reda, sudac može naložiti da se okrivljenik udalji iz sudnice, a ostale osobe može ne samo udaljiti nego i kazniti novčanom kaznom do 5.000,00 kuna (članak 19.).

B) Položaj branitelja po prijedlogu novog Zakona o prekršajima

Bitne odredbe kojima se propisuje sudjelovanje branitelja u prekršajnom postupku po Prijedlogu novog ZOP-a propisuju:

- osoba uhićena ili zadržana pod sumnjom da je počinila prekršaj mora biti odmah upoznata o razlozima uhićenja ili zadržavanja, ..., a ako se ispituje kao osumnjičenik ili okrivljenik, mora ju se i poučiti da nije dužna iskazivati te da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojeg može sama izabrati,

- okrivljenici ... svoju obranu iznose sami, a druge radnje u postupku mogu obavljati sami ili putem opunomoćenog branitelja,

- branitelj okrivljenika može biti samo odvjetnik kojeg u postupku može zamijeniti odvjetnički vježbenik s položenim pravosudnim ispitom,

- branitelja okrivljeniku, osim ako se on tome izričito ne protivi, mogu uzeti i njegov zakonski zastupnik, bračni ili izvanbračni drug, srodnik u uspravnoj liniji, posvojitelj, posvojenik, brat, sestra ili hranitelj,

¹⁰ Marko Rašo, Zakon o prekršajima – bitne novosti, propusti i pogreške, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 9, broj 2/2002.

- branitelj može u postupku u korist okrivljenika poduzimati sve radnje koje može poduzimati i okrivljenik, osim što ne može za okrivljenika dati obranu,

- nakon što je sudu podnesen optužni prijedlog, branitelj ima pravo razgledati spise i pribavljene predmete koji služe za utvrđivanje činjenica u postupku,

- sud može rješenjem kazniti novčanom kaznom do 5.000,00 kuna svakoga tko u podnesku vrijeđa sud ili osobu koja sudjeluje u postupku, ..., o kažnjavanju odvjetnika, odnosno odvjetničkog vježbenika izvijestit će se Hrvatska odvjetnička komora,

- branitelj ima pravo razgledati, prepisivati i preslikavati pojedine dijelove spisa,

- prikupljajući obavijesti, ovlaštena osoba tijela uprave, kad postupa u okviru svoje nadležnosti nadzora, može osobu ispitati u svojstvu osumnjičenika, sukladno odredbama ovoga zakona o ispitivanju okrivljenika u prekršajnom postupku. Pri tome ga mora upozoriti da ima pravo uzeti branitelja koji može biti nazočan njegovu ispitivanju. Ako okrivljenik odmah ne uzme branitelja ili ako ne odluči iskazivati bez branitelja, upravna će tijela zastati do 2 sata da bi osumnjičenik mogao uzeti branitelja kojeg sam odabere ili s liste dežurnih odvjetnika,

- na glavnu raspravu će se pozvati: ...okrivljenik i njegov branitelj, ...,

- stranke i sudionici u postupku (branitelj) imaju pravo na glavnoj raspravi predlagati izvođenje dokaza, davati druge prijedloge i izjave i očitovanja o izvedenim dokazima te uz dopuštenje suca postavljati pitanja drugima u postupku,

- ako su postupci branitelja, opunomoćenika ili zakonskog zastupnika koje poduzimaju tijekom vođenja postupka očito usmjereni na odugovlačenje postupka, sud ih može rješenjem kazniti novčanom kaznom do 5.000,00 kuna,

- ako okrivljenik, branitelj, oštećenik, zakonski zastupnik, opunomoćenik, svjedok, vještak, tumač ili druga osoba nazočna zasjedanju ometa red ili se ne pokorava nalogima suca za održavanje reda, sudac će je opomenuti, a ako i dalje nastavi ometati red, može je novčano kazniti do 5.000,00 kuna. Ako je djelo ometanja reda ili neposlušna teške naravi, počinitelj će se kazniti i bez opomene. Za ponovljeno djelo, počinitelj će se kazniti novčanom kaznom do 10.000,00 kuna.

- o kažnjavanju odvjetnika ili odvjetničkog vježbenika sud će izvijesiti Hrvatsku odvjetničku komoru,

- okrivljenik može imati branitelja tijekom cijelog prekršajnog postupka, a i prije njegova pokretanja, ...,

- ako je okrivljenik uhićen i doveden pred sud, sudac ga je dužan upozoriti o pravu na branitelja. Ako se okrivljenik očituje da želi branitelja, zastat će se s ispitivanjem najviše do dva sata u kojem će se vremenu na odgovarajući način omogućiti okrivljeniku da uzme branitelja ili da ga izabere s liste dežurnih

odvjetnika. Ako u tom vremenu okrivljenik ne uzme branitelja ili branitelj kojeg je uzeo ili izabrao u tom vremenu ne dođe, sud može ispitati okrivljenika i bez nazočnosti branitelja. Očitovanje okrivljenika o branitelju unijet će se u zapisnik (*takvo rješenje predlagatelja zakona nastojanje je da se smanji opstrukcija prekršajnog postupka, kao i nastojanje da se prekršajni postupak ubrza*),

- ako sudac ustanovi da je okrivljenik nijem ili gluhi, dužan je, bez obzira u kojoj je fazi postupak, u svemu postupiti prema naprijed navedenom. Ako okrivljenik ne uzme sam branitelja, na zahtjev suca predsjednik suda postaviti će mu branitelja po službenoj dužnosti u daljnjem tijeku do pravomoćnog dovršetka postupka. U svakom slučaju, tijekom ispitivanja okrivljenika, a i drugih radnji u postupku u kojima sudjeluje gluhi ili nijemi okrivljenik, mora biti nazočan tumač, a ako je postupljeno protivno tim odredbama, na iskazu okrivljenika ne može se utemeljiti osuđujuća presuda,

- nakon završenog dokaznog postupka sudac daje riječ strankama, oštećeniku i branitelju ako su nazočni na raspravi. Prvi govori tužitelj, zatim oštećenik, branitelj i potom okrivljenik. Sud može dopustiti da se tužitelj i oštećenik osvrnu na završni govor okrivljenika i/ili njegova branitelja, ali nakon toga mora omogućiti odgovor okrivljenika i/ili njegova branitelja,

- žalbu protiv prvostupanjske presude mogu podnijeti stranke, branitelj i oštećenik, a branitelj okrivljenika može podnijeti žalbu i bez posebne ovlasti okrivljenika, ali ne i protiv njegove volje,

- branitelj može podnijeti prigovor protiv prekršajnog naloga odnosno obveznog prekršajnog naloga.

Iz izloženih odredbi Prijedloga novog ZOP-a jasno se vidi da su prava branitelja, kao i njegova prisutnost u prekršajnom postupku, usmjereni na ubrzanje i sprječavanje opstrukcije samog postupka od strane branitelja, a za odugovlačenje postupka izričito je propisana kazna u tekstu Zakona, po uzoru na ZKP. Usporedbom tekstova ZOP-a i Prijedloga novog ZOP-a zaključuje se da su odredbe Prijedloga novog ZOP-a o sudjelovanju branitelja u prekršajnom postupku puno liberalnije od odredbi ZOP-a, koji je u tom smislu puno bliži odredbama ZKP-a, koji je, pak, u pogledu prisutnosti branitelja u postupku, kao i obveze da u pojedinim slučajevima okrivljenik mora imati branitelja, najtvrdi.

Naime, ZKP člankom 323. propisuje: "Ako na glavnu raspravu ne dođe branitelj koji je uredno pozvan, a ne izvijesti sud o razlogu spriječenosti čim je za taj razlog saznao, ili ako branitelj bez odobrenja napusti glavnu raspravu, optuženik će se pozvati da odmah uzme drugog branitelja. Ako optuženik to ne učini, vijeće može odlučiti da se glavna rasprava održi bez branitelja ako nakon ispitivanja svih okolnosti ocijeni da odsutnost branitelja ne bi bila štetna za obranu. Rješenje o tome, s obrazloženjem, unosi se u zapisnik o glavnoj raspravi. Protiv tog rješenja posebna žalba nije dopuštena. Ako u slučaju obvezne obrane ne postoji mogućnost da optuženik odmah uzme drugog branitelja, odnosno da

ga sud postavi bez štete za obranu, glavna rasprava će se odgoditi.” U praksi su vrlo česte opstrukcije postupka, s obzirom na odredbu članka 323. ZKP. Međutim, ZKP daje pravo predsjedniku vijeća da u slučaju da izabrani branitelj to pravo očito zloupotrebljava, traži postavljanje branitelja po službenoj dužnosti, o čemu odlučuje predsjednik suda. U slučaju, pak, da okrivljenik ima branitelja kojeg mu je sud postavio po službenoj dužnosti, a na glavnu raspravu dovede drugog, koji je prema ocijeni suda doveden radi odugovlačenja postupka, pravo je suda uz izabranog branitelja zadržati i branitelja po službenoj dužnosti. Naime, u praksi su vrlo česti izostanci branitelja s glavne rasprave uz opravdanja zauzetošću drugim kaznenim predmetima te česta promjena branitelja nakon koje se traži odgoda rasprave radi braniteljeva upoznavanja predmeta, pripreme za glavnu raspravu, pripreme obrane itd.

4. PRISUTNOST OKRIVLJENIKA NA GLAVNOJ RASPRAVI I PRISILNE MJERE PREMA OKRIVLJENICIMA

Kao i za branitelja, i za prisutnost okrivljenika u postupku, usporedbom odredbi ZOP-a, Prijedloga novog ZOP-a i ZKP-a može se zaključiti da je i u tom pogledu ZKP najtvrdi, a Prijedlog novog ZOP-a najliberalniji.

Naime, odredbama ZKP-a propisano je da će se na glavnu raspravu pozvati optuženik i njegov branitelj, tužitelj i oštećenik i njihovi zakonski zastupnici i opunomoćenici, a po potrebi i tumač. Kad obrana nije obvezna, optuženik će se u pozivu poučiti da ima pravo uzeti branitelja, ali da se glavna rasprava neće morati odgoditi zbog braniteljeva nedolaska na glavnu raspravu ili što je optuženik uzeo branitelja tek na glavnoj raspravi. Članak 322. propisuje: “Ako je optuženik uredno pozvan, a ne dođe na glavnu raspravu niti svoj izostanak opravda, vijeće će naložiti da se prisilno dovede. Ako se dovođenje ne bi moglo odmah obaviti, vijeće će odlučiti da se glavna rasprava odgodi i naložiti da se optuženik na iduću raspravu prisilno dovede. Ako do privođenja optuženik opravda izostanak, predsjednik vijeća opozvat će nalog o prisilnom dovođenju. Vijeće može i naložiti da optuženik snosi troškove koji su nastali odgodom rasprave.” Nadalje, u slučaju da je za kazneno djelo u postupku predviđena kazna zatvora do pet godina, glavna rasprava može se održati i bez nazočnosti optuženika koji je bio uredno pozvan, a ako se prema stanju stvari može očekivati izricanje kazne zatvora do šest mjeseci, novčane kazne, uvjetne osude, sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom ili oduzimanje predmeta pribavljenih izvršenjem kaznenog djela odnosno oduzimanje imovinske koristi, druga ili teža kazna odnosno mjera u tom se slučaju ne može izreći bez ponovnog pozivanja i nazočnosti optuženika. Optuženiku se može suditi u odsutnosti samo ako je u bijegu ili inače nije dostižan državnim tijelima, a postoje osobito važni razlozi da mu se sudi iako je odsutan, o čemu rješenje

donosi vijeće nakon pribavljenog mišljenja tužitelja. Nadalje, ako se optuženik sam stavio u položaj ili stanje zbog kojeg nije mogao biti nazočan na glavnoj raspravi, glavna rasprava održat će se u njegovoj odsutnosti, a ako nema branitelja, postaviti će mu se branitelj čim se donese rješenje o održavanju glavne rasprave u odsutnosti optuženika. Ako prema odredbama ZKP-a postoje uvjeti za odgodu glavne rasprave zbog nedolaska optuženika ili zbog njegove raspravne nesposobnosti, odnosno zbog odsutnosti branitelja, vijeće može odlučiti da se glavna rasprava održi ako bi se prema dokazima koji se nalaze u spisima očito morala donijeti presuda kojom se optužba odbija.

Mjere opreza, u užem smislu, kojima je cilj osigurati nazočnost okrivljenika kako bi se što učinkovitije proveo kazneni postupak, predviđene u ZKP jesu:

- zabrana napuštanja boravišta,
- zabrana posjećivanja određenih mjesta ili područja,
- obveza okrivljenika da se povremeno javlja određenoj osobi ili državnom tijelu,
- zabrana približavanja određenoj osobi i zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom,
- zabrana poduzimanja određene poslovne aktivnosti,
- privremeno oduzimanje putne ili druge isprave za prijelaz državne granice,
- privremeno oduzimanje dozvole za upravljanje motornim vozilom.

Nazočnost okrivljenika pri obavljanju radnji osigurava se njegovim pozivanjem. Ako, pak, uredno pozvani okrivljenik ne dođe, a svoj izostanak ne opravda, ili ako se nije mogla obaviti uredna dostava poziva, a iz okolnosti očito proizlazi da okrivljenik izbjegava primiti poziv, odnosno ako je za okrivljenika doneseno rješenje o pritvoru, sud će u takvim slučajevima izdati dovedbeni nalog.

Pritvor se može odrediti protiv osobe za koju postoje okolnosti koje upućuju na opasnost da će pobjeći, ako postoji osnovana sumnja da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za kazneni postupak ili da će ometati kazneni postupak utjecajem na svjedoke, sudionike ili prikrivače te ako osobite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti kazneno djelo ili da će dovršiti pokušano kazneno djelo ili da će počinuti kazneno djelo kojim prijeti, odnosno ako su u pitanju kaznena djela: ubojstva, razbojništva, silovanja, terorizma, otmice, zlouporabe opojnih droga, iznude, zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju, zlouporabe položaja ili ovlasti, udruživanja za počinjenje kaznenog djela ili kojeg drugoga kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od dvanaest godina ili teža kazna te ako je to neophodno zbog posebno teških okolnosti djela.

Člankom 94. ZKP-a propisano je: "Okrivljenik protiv kojeg treba odrediti pritvor ili je pritvor protiv njega već određen zbog bojazni da će okrivljenik pobjeći može se ostaviti na slobodi, odnosno pustiti na slobodu ako on osobno ili tko drugi za njega dade jamstvo da do kraja kaznenog postupka neće pobjeći, a sam okrivljenik obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje

boravište.” Člankom 101. stavkom 1. ZKP-a određeno je da istražni sudac može na prijedlog redarstvene vlasti ili državnog odvjetnika pisanim i obrazloženim rješenjem odrediti da se uhićenik koji mu je doveden zadrži do dvadeset četiri sata ako utvrdi da postoje osnove sumnje da je uhićenik počinio kazneno djelo koje mu se stavlja na teret te ako postoje razlozi za određivanje pritvora, a zadržavanje je potrebno radi utvrđivanja istovjetnosti, provjere alibija, prikupljanja podataka o dokazima te otklanjanja ozbiljne opasnosti za život ili zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega. Novo zadržavanje po prethodnim odredbama može se odrediti samo još jedanput ako su glede uhićenika prikupljene obavijesti o drugom kaznenom djelu. Iznimno, istražni sudac može na prijedlog redarstvenih vlasti ili državnog odvjetnika odrediti da se uhićenik zadrži kod policije, ako se radi o kaznenim djelima iz članka 192. ZKP-a za koje je moguće izreći kaznu zatvora preko pet godina. Također, istim je člankom u stavku 2. propisano da istražni sudac po službenoj dužnosti ili na prijedlog državnog odvjetnika može odrediti da se uhićenik koji mu je doveden zadrži do četrdeset osam sati i u slučaju kad smatra da postoji osnovana sumnja da je uhićenik počinio kazneno djelo koje mu se stavlja na teret i da postoje razlozi za određivanje pritvora ako državni odvjetnik protiv uhićenika još nije podnio istražni zahtjev, neposrednu optužnicu ili optužni prijedlog. Ako državni odvjetnik u tom slučaju do isteka roka od četrdeset osam sati ne podnese istražni zahtjev, neposrednu optužnicu ili optužni prijedlog, uhićenik će se pustiti na slobodu.

A) Prisutnost okrivljenika na glavnoj raspravi i mjere za osiguranje njegove prisutnosti sukladno odredbama Zakona o prekršajima

Odredbama ZOP-a propisano je provođenje glavne rasprave pred prvostupanjskim sudom, koja je najvažniji stadij postupka za utvrđivanje prekršajne odgovornosti počinitelja prekršaja, uz naravno određene iznimke, što do donošenja tog zakona nije bio slučaj. Time su zahtjevi da prekršajni postupak bude brz, učinkovit i ekonomičan ozbiljno dovedeni u pitanje. Nazočnost okrivljenika u postupku za prekršaje osigurava se njegovim pozivanjem, a poziv mu upućuje sud odnosno upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak ili poduzima radnje u postupku. Okrivljenik će se u pozivu upozoriti da je dužan nakon primitka prvog poziva izvijestiti sud ili upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak o promjeni adrese, za koji je skriven propust zakonodavac propisao kaznu. Poziv mora sadržavati i upozorenje da će se u slučaju nedolaska izdati dovedbeni nalog ili da će se, ako za raspravu pred prekršajnim sudom nazočnost okrivljenika nije potrebna, donijeti odluka bez njegove nazočnosti. Nadalje, ako je to prema stanju predmeta primjereno, u pozivu će se navesti da okrivljenik može doći osobno ili da može svoju obranu izložiti u pisanom podnesku, a prilikom

prvog pozivanja okrivljenika, okrivljenik će se poučiti o svom pravu da uzme branitelja koji može biti nazočan njegovu ispitivanju.

Člankom 189. ZOP-a propisano je:

“(4) Okrivljenika će se u pozivu na glavnu raspravu upozoriti da će se u slučaju neodazivanja pozivu narediti njegovo dovođenje. Ako za utvrđivanje činjeničnog stanja nazočnost okrivljenika nije neophodna, okrivljenika će se u pozivu upozoriti na to da će se rješenje o prekršaju u slučaju neodazivanja pozivu donijeti i bez njegovog saslušanja. Isto tako, sud može okrivljenika uputiti da svoj iskaz dade pisanim podneskom (članak 173. stavak 1.).

(5) Ako je okrivljenik zadržan, glavna rasprava se mora zakazati i provesti, a i odluka o prekršaju mora se donijeti posebno žurno.

(6) Ako na glavnu raspravu ne dođe uredno pozvani okrivljenik i svoj izostanak ne opravda, sud će odgoditi raspravu i izdati dovedbeni nalog, ako ne postoje uvjeti da se rasprava provede bez okrivljenika.

(7) Okrivljenik se ne mora dovesti, već se glavna rasprava može održati i bez njega ako pribavljeni dokazi pružaju dostatnu osnovicu za donošenje rješenja o prekršaju. Ako na glavnu raspravu nije došao uredno pozvani podnositelj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, rasprava će se održati bez njega. Ako podnositelj zahtjeva nije uredno pozvan, rasprava će se održati bez njega samo ako je to moguće bez štete za njegov pravni interes.”

Mjere opreza, odnosno mjere opreza u užem smislu, propisane člankom 137. ZOP-a, a koje osiguravaju nazočnost okrivljenika s ciljem uspješnog vođenja prekršajnog postupka, kao i sprječavanja počinjenja novih prekršaja, jesu:

1. nalog okrivljeniku da obeća da će na poziv doći pred sud ili upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak i da neće izbjegavati dostavu poziva i da neće mijenjati boravište (adresu) a da to ne prijavi,

2. privremeno oduzimanje putovnice, osobne iskaznice, vozačke dozvole ili druge isprave za utvrđivanje osobne istovjetnosti i prelazak državne granice,

3. zabrana okrivljeniku da posjećuje određena mjesta,

4. privremeno ograničenje ili zabrana djelatnosti ili zabrana okrivljeniku da poduzima pojedine radnje.

Glavna načela u propisivanju mjera opreza jesu načelo supsidijarnosti i razmjernosti, s obzirom na članak 128. ZOP-a, budući da se njime obvezno nalaže primjena blaže mjere, ako se isti cilj može ostvariti s dvije ili više mjera te ako su one razmjerne težini prekršaja i kazni koja se u određenom slučaju može očekivati.

Uspoređujući mjere opreza iz ZOP-a s onima iz ZKP-a, očigledno je da je ZOP-om propisan manji broj mjera opreza nego ZKP-om. U odnosu na ZKP gdje gotovo sve mjere opreza naređuje isključivo sud (osim privremenog oduzimanja dozvole za upravljanje motornim vozilom koju može odrediti i redarstvena vlast), prema ZOP-u ovlaštenje za određivanje mjere opreza dano je sudu, zatim upravnom tijelu koje vodi prekršajni postupak odnosno policiji, inspekcijским i drugim upravnim tijelima.

Vezano za mjeru opreza - nalog okrivljeniku da obeća da će na poziv doći pred sud ili upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak i da neće izbjegavati dostavu poziva i da neće mijenjati boravište (adresu) a da to ne prijavi – također uočavamo razliku u usporedbi sa ZKP-om. Dok se mjerom opreza prema ZKP-u izričito nalaže zabrana napuštanja boravišta, ZOP-om je propisana mjera opreza, tj. nalog okrivljeniku da obeća određeno postupanje, slijedom čega proizlazi da je zakonska odredba ZKP-a puno jasnija i učinkovitija.¹¹

Osim naprijed navedenih mjera opreza u užem smislu, ZOP kao mjere za osiguranje provedbe postupka i izvršenja kazni za prekršaje poznaje još: poziv, dovođenje, potragu, tjeralicu i objavu, jamstvo, uhićenje, zadržavanje i upućivanje. Nadalje, ZOP ne poznaje institut pritvora kao najtežu, ali i najsigurniju mjeru za osigurnje nazočnosti okrivljenika u postupku, a u načinu uređivanja instituta zadržavanja približio se uređenju tog insituta po odredbama ZKP-a. Naime, razlozi za određivanje zadržavanja okrivljenika po ZOP-u jesu:

- ako se ne može utvrditi istovjetnost okrivljenika ili ako okrivljenik nema stalnog boravišta u Republici Hrvatskoj ili ako postoje druge okolnosti koje opravdavaju bojazan da će pobjeći i time izbjeći odgovornost,

- ako postoji osnovana bojazan da će okrivljenik uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za prekršajni postupak ili da će utjecajem na svjedoke, sudionike ili prikrivače ometati provođenje prekršajnog postupka,

- ako je okrivljenik zatečen pri počinjenju prekršaja protiv javnog reda i mira ili je riječ o prekršaju koji se odnosi na nasilje u obitelji za koje se može izreći kazna zatvora ili novčana kazna od 2.000,00 kuna ili veća, a postoji osnovana bojazan da će nastaviti s činjenjem prekršaja.

Zadržavanje može trajati do prestanka razloga zbog kojeg je i određeno, ali najdulje osam dana, a okrivljenik se mora ispitati u roku od 24 sata. Stoga možemo izvesti zaključak da je trajanje zadržavanja drukčije određeno nego ZKP-om. Jednako kao po odredbama ZKP-a, propisano je da se na rješenje o zadržavanju okrivljenik i njegov branitelj imaju pravo žaliti, s time da žalba ne zadržava izvršenje rješenja. Međutim, ZKP-om je određeno da se na tu mjeru okrivljenik ima pravo žaliti za vrijeme trajanja te mjere, dok ZOP propisuje rok za žalbu koji je 48 sati.

Člankom 148. ZOP-a propisano je da upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak ne može odrediti zadržavanje, ali obrazloženim zahtjevom može od suda zatražiti da odredi, produlji ili ukine zadržavanje te može naložiti policiji da okrivljenika dovede pred sud radi donošenja odluke o zadržavanju.

Kao i ZKP, i ZOP poznaje institut jamstva koje se može odrediti okrivljeniku protiv kojeg treba odrediti zadržavanje ili je zadržavanje prema njemu već određeno te se on određivanjem jamstva može ostaviti na slobodi ili pustiti na

¹¹ Branka Žigante Živković, Mjere opreza i zadržavanja prema novom Zakonu o prekršajima, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 9., broj 2/2002.

slobodu ako on ili tko drugi za njega da jamstvo da do kraja postupka odnosno izvršenja rješenja o prekršaju neće pobjeći, a sam okrivljenik obeća da će na poziv doći pred sud ili upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak, da neće izbjegavati primitak poziva i da neće mijenjati boravište, a da o tome ne obavijesti tijelo pred kojim se vodi postupak.

B) Prisutnost okrivljenika na glavnoj raspravi i mjere za osiguranje nazočnosti okrivljenika prema Prijedlogu novog zakona o prekršajima

Odredbama Prijedloga novog ZOP-a prisutnost okrivljenika na glavnoj raspravi uređena je liberalnije nego po odredbama sada važećeg ZOP-a jer Prijedlog novog ZOP-a propisuje da u slučaju ako na glavnu raspravu nisu došle uredno pozvane stranke i drugi uredno pozvani sudionici u postupku, glavna se rasprava može održati i donijeti presuda, odnosno određeno je da se glavna rasprava može održati bez nazočnosti okrivljenika ako njegovo ispitivanje nije potrebno i ako to nije od utjecaja na zakonito i pravilno donošenje presude. Međutim, glavna će se rasprava odgoditi odnosno prekinuti i zakazati njezin nastavak: ako se okrivljenik nije odazvao na raspravu, a sud ocjenjuje nužnim njegovo ispitivanje prije presuđenja, i nije ga bilo moguće odmah dovesti; ako nije nazočna koja druga osoba bez koje se po zakonu ne može održati glavna rasprava ili ako bez nazočnosti neke od pozvanih osoba ne bi bilo svrsishodno održati raspravu pa ih je zato potrebno ponovo pozvati; ako okrivljenik ili njegov branitelj nisu uredno pozvani na raspravu; ako treba izvesti nove dokaze ili postoje druge smetnje za završetak rasprave. U takvim slučajevima sud će narediti da se okrivljenik, svjedok i vještak koji su bili uredno pozvani dovedu na sljedeću raspravu, a ako te osobe u međuvremenu opravdaju svoj nedolazak na raspravu i obećaju da će doći na sljedeću, sud će povući nalog o dovođenju, osim ako iz okolnosti ne proizlazi da te osobe izbjegavaju dolazak na glavnu raspravu. Za razliku od članka 337. stavka 7. ZKP-a koji ostavlja mogućnost optuženiku da se na sve ili pojedine točke optužbe očituje na završetku dokaznog postupka, prijedlogom novog ZOP-a propisano je da se na glavnoj raspravi prvo ispituje okrivljenik, a potom se dokazi izvode redom koji određuje sudac. Na taj je način izbjegnuta moguća opstrukcije postupka do koje dolazi primjenom odredbi ZKP-a o ispitivanju okrivljenika, budući se po ZKP-u okrivljenik ispituje zadnji, i na taj način mu se ostavlja na slobodu da prilagodi svoj iskaz prema onome što je do tada dokazano u postupku. Takvo uređenje iz prijedloga novog ZOP-a vrlo je važan pomak u sprječavanju opstrukcije postupka prilagodbom okrivljenikova iskaza.

Novi ZOP taksativno nabraja mjere koje određuje sud za osiguranje nazočnosti okrivljenika i uspješno provođenje prekršajnog postupka. Te su mjere:

1. poziv okrivljeniku,
2. dovođenje okrivljenika,
3. mjere opreza,
4. jamstvo,
5. uhićenje,
6. zadržavanje.

Prijedlogom novog ZOP-a određeno je da će pri odlučivanju o mjerama osiguranja nazočnosti okrivljenika u postupku sud paziti da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom. Načelo supsidijarnosti koje proizlazi iz takve formulacije zadržano je po uzoru na odredbe sada važećeg ZOP-a, međutim to nije slučaj što se tiče načela razmjernosti. Naime, člankom 128. ZOP-a propisano je da će se primijeniti mjera razmjerna težini prekršaja i kazni koja se u određenom slučaju može očekivati, a prijedlog novog ZOP-a takvo načelo ne poznaje. Također, usporedbom odredbi sada važećeg ZOP-a i Prijedloga novog ZOP-a uočava se razlika u pogledu mjera – potraga, tjeralice i objava, koju odredbe Prijedloga novog ZOP-a ne određuju.

Nazočnost okrivljenika tijekom vođenja prekršajnog postupka osigurava se, prije svega, njegovim pozivanjem, koji poziv okrivljeniku upućuje sud. U odnosu na institut dovođenja, u odnosu na ZOP, u Prijedlogu novog ZOP-a zamjetne su male razlike. Naime, Prijedlogom novog ZOP-a propisano je da ako uredno pozvani okrivljenik ne dođe, dovedbeni se nalog ne mora izdati ako sud ocijeni da postoje uvjeti za vođenje postupka i donošenje rješenja o prekršaju i bez ispitivanja okrivljenika. Naime, u odnosu prema sada važećim odredbama ZOP-a ispušteno je propisivanje da se dovedbeni nalog može izdati samo ako je pozvana osoba bila upozorena da može biti dovedena, jer je Prijedlogom novog ZOP-a takvo upozorenje dio obveznog sadržaja pisanog poziva, budući da je propisano: “Pozivanje se obavlja dostavom zatvorenoga pisanog poziva koji obvezno sadrži: ..., 7. upozorenje da u slučaju nedolaska može biti određeno njegovo prisilno dovođenje, ili da će se pod uvjetima ovoga Zakona postupak ili rasprava provesti i donijeti presuda i bez njegove nazočnosti,” Također, ono što je bitna razlika od odredaba sada važećeg ZOP-a jest da dovedbeni nalog izdaje samo sud, a ne kao sada i upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak. Takvu razliku uočavamo kod svih mjera osiguranja, koje sukladno odredbama Prijedloga novog ZOP-a određuje isključivo sud, a ne kao prema sada važećem ZOP-u prema kojem ih može odrediti i upravno tijelo.

Mjere opreza, u užem smislu, po Prijedlogu novog ZOP-a jesu:

1. zabrana napuštanja boravišta, bez dozvole suda,
2. zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja,
3. zabrana približavanja određenoj osobi i zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom,
4. zabrana poduzimanja određene poslovne aktivnosti,
5. privremeno oduzimanje putne i druge isprave za prijelaz državne granice,

6. privremeno oduzimanje vozačke dozvole za upravljanje vozilom ili dozvole za upravljanje plovilom, zrakoplovom ili drugim prijevoznim sredstvom.

Iz prikazanih mjera opreza prema Prijedlogu novog ZOP-a može se zaključiti da su i u pogledu mjera opreza, u užem smislu, zamjetne određene razlike, te možemo ustvrditi da su one proširene jer je zabrana posjećivanja određenog mjesta proširena i na zabranu posjećivanja određenog područja, a privremeno oduzimanje vozačke dozvole prošireno je na privremeno oduzimanje dozvole za upravljanje plovilom, zrakoplovom ili drugim prijevoznim sredstvom. Nadalje, predlagatelj novog zakona nije kao mjeru opreza naveo „nalog okrivljeniku da obeća da će na poziv doći pred sud ili upravno tijelo koje vodi prekršajni postupak“ kao što je to u ZOP-u, možda zbog upitne efikasnosti takve odredbe u praksi. Također, Prijedlogom novog ZOP-a propisano je da sud može po službenoj dužnosti ili na prijedlog tužitelja obrazloženim rješenjem odrediti da se protiv okrivljenika primijeni jedna ili više mjera opreza ako je to potrebno radi osiguranja nazočnosti okrivljenika u postupku, sprječavanja okrivljenika da čini nove prekršaje ili da sprječi ili oteža dokazivanje u postupku. Također, prijedlog novog ZOP-a propisuje da će sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog tužitelja obrazloženim rješenjem odrediti primjenu jedne ili više mjera protiv okrivljenika samo u postupku za prekršaje koji su propisani zakonom, i to nakon što je podnesen optužni prijedlog. To je bitna promjena u odnosu na sada važeći ZOP, jer je mogućnost određivanja takvih mjera uvelike ograničena, kako u pogledu propisa kojima je prekršaj propisan, tako i u pogledu onih koji takvu mjeru smiju odrediti. Također, jedna je od novina da je predlagatelj novog zakona odredio da se mjerama opreza ne može ograničiti pravo okrivljenika na vlastiti stan te pravo na nesmetane veze s ukućanima, bračnim ili izvanbračnim drugom, roditeljima, djecom, posvojenikom ili posvojiteljem, osim ako se postupak vodi zbog prekršaja povezanih s nasiljem u obitelji. Također, izričito je propisao da zabrana obavljanja poslovne aktivnosti može obuhvatiti i zakonitu profesionalnu djelatnost, ako se postupak vodi zbog prekršaja počinjenog u okviru te djelatnosti.

Isto tako, zamjetne su razlike u trajanju takvih mjera u odnosu prema sada važećoj odredbi članka 138. stavka 3. ZOP koja propisuje: “Mjere opreza mogu trajati do pravomoćnosti rješenja o prekršaju. Mjere opreza koje odredi tijelo prekršajnog postupka pred upravnim tijelom mogu trajati najdulje tri mjeseca, ali sud na obrazloženi prijedlog upravnog tijela koje vodi prekršajni postupak može trajanje tih mjera produljiti do pravomoćnosti rješenja o prekršaju.”

Naime, odredbom Prijedloga novog ZOP-a propisano je: “Mjere opreza mogu trajati dok za to postoji potreba, a najdulje do pravomoćnosti odluke o prekršaju. Sud će svaka dva mjeseca, računajući od dana pravomoćnosti prethodnog rješenja o mjeri opreza, ispitati po službenoj dužnosti postoji li još potreba za mjerama opreza te ih rješenjem produljiti ili ukinuti ako one više

nisu potrebne. Mjere opreza će se ukinuti i prije proteka roka od dva mjeseca ako je za njima prestala potreba ili ako više nema zakonskih uvjeta za njihovu primjenu.”

Mogućnost tijela uprave da određuju mjere opreza Prijedlogom novog ZOP-a svedena je na minimum. Tako je propisano:

“U slučaju vjerojatnosti da je počinjen prekršaj propisan zakonom, jednu ili više mjera opreza ... mogu privremeno a najdulje do osam dana naredbom odrediti policija i inspeksijska tijela uprave prema osobi za koju postoji osnova sumnje da je počinitelj prekršaja.

Ako policija ili inspeksijska tijela uprave ... u roku od 8 dana od dana određivanja mjere opreza ne podnesu optužni prijedlog s prijedlogom sudu da produlji primjenu mjere opreza ili ako nakon podnošenja takvoga zahtjeva sud o mjeri opreza ne odluči u daljnjem roku od 3 dana, primijenjena mjera opreza prestaje.”

Također, mjere opreza prema odredbama Prijedloga novog ZOP-a u svom sadržaju moraju biti jasno određene te je u tom smislu propisano:

“(1) U odluci kojom se određuje mjera opreza zabrane napuštanja boravišta bez dozvole suda, određuje se mjesto u kojem okrivljenik mora boraviti dok traje mjera opreza i granice izvan kojih se ne smije udaljavati. Mjera zabrane napuštanja boravišta može se odnositi i samo na odlazak u inozemstvo.

(2) U odluci kojom se određuje mjera opreza zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja, određuje se mjesto ili područje te udaljenost ispod koje im se okrivljenik ne smije približiti.

(3) U odluci kojom se određuje mjera opreza zabrane približavanja određenoj osobi i zabranom uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom, određuje se razdaljina ispod koje se okrivljenik ne smije približiti određenoj osobi, te osoba s kojom se zabranjuje uspostavljanje ili održavanje izravne ili neizravne veze.

(4) U odluci kojom se određuje mjera opreza zabrane poduzimanja određene poslovne aktivnosti, potanje se određuje vrsta i predmet poslovne aktivnosti.

(5) U odluci kojom se određuje mjera opreza privremenog oduzimanjem putne i druge isprave za prijelaz državne granice, navest će se osobni podaci, tijelo koje je izdalo ispravu, broj i datum izdavanja, te zabrana da napušta Republiku Hrvatsku. Ako nema druge isprave za utvrđivanje istovjetnosti, okrivljenik može svoju istovjetnost dokazivati pisanom odlukom o oduzimanju isprave.

(6) U odluci kojom se određuje mjera opreza privremenog oduzimanja vozačke dozvole za upravljanje motornim vozilom, plovilom, zrakoplovom ili drugim prijevoznim sredstvom, navest će se podaci o toj dozvoli (osobni podaci, tijelo koje je izdalo dozvolu, broj, datum, vrsta vozila ili drugog prijevoznog sredstva i dr.).”

O postupanju okrivljenika protivno zabrani ili neispunjavanju obveze koja je određena mjerom opreza tijelo koje izvršava mjeru opreza odmah obavještava

sud. Sud može okrivljenika koji postupava protivno određenoj mjeri opreza ili je ne ispunjava kazniti novčanom kaznom do 10.000,00 kuna, a za ponovno kršenje naloženih mjera opreza ili zabrane aktivnosti sud može izreći novčanu kaznu do 20.000 kuna. Po sada važećem ZOP-u i upravno tijelo je moglo izreći takvu kaznu zbog postupanja protivno određenim mjerama opreza, dok to po odredbama Prijedloga novog ZOP-a može samo sud. Također, novina u Prijedlogu novog ZOP-a je i kazna za ponovljeno kršenje naloženih mjera opreza.

Za institut jamstva, vezano za razlike prema sada važećem ZOP-u, također je vrlo bitno naglasiti kako po odredbama Prijedloga novog ZOP-a jamčevinu određuje isključivo sud svojim rješenjem. Također, bitna novina pri uređivanju tog instituta je visina jamčevine koja se određuje s obzirom na težinu prekršaja, nastalu štetu prekršajem, pribavljenu imovinsku korist prekršajem i očekivane troškove provođenja postupka, osobne i obiteljske prilike okrivljenika te imovno stanje okrivljenika ili osobe koja za njega daje jamstvo. Nadalje, ako je prekršajni postupak pravomoćno dovršen i okrivljenik kažnjen zatvorom, sud će, nakon što okrivljenik stupi na izdržavanje kazne zatvora, rješenjem odrediti da se jamstvo ima vratiti okrivljeniku ili osobi koja je položila jamstvo za njega. Ako, pak, okrivljenik koji ima pravo na povrat jamstva, povrat novca i drugih stvari, u roku od dvije godine od dana stjecanja prava na povrat ne zatraži povrat, u tom slučaju gubi pravo na povrat.

Što se tiče uhićenja, kao mjere osiguranja, sukladno odredbama Prijedloga novog ZOP-a, policija je ovlaštena uhititi osobu koja je zatečena u počinjenju prekršaja propisanog Zakonom ako postoje razlozi za zadržavanje propisani Zakonom te radi izvršavanja dovedbenog naloga. Nakon uhićenja, policija je dužna odmah obavijestiti uhićenika o razlozima njegovog uhićenja te na traženje uhićenika u roku od 12 sati od uhićenja obavijestiti njegovu obitelj o uhićenju, a roditelja ili skrbnika uhićenog maloljetnika neovisno o želji uhićenika, kao i o uhićenju obavijestiti nadležno tijelo socijalne skrbi ako je potrebno poduzeti mjere za zbrinjavanje djece i drugih članova obitelji uhićenika o kojima se on brine. Nadalje, policija će uhićenika nakon uzimanja osobnih i drugih potrebnih podataka pustiti na slobodu ili odmah, a najkasnije u roku od 12 sati od uhićenja uz optužni prijedlog dovesti sucu. Ako navedeni rok za uhićenje pada izvan radnog vremena ili dežurstva suda, uhićenik će se dovesti do kraja vremena u kojemu sud radi. Ako to nije moguće zbog okolnosti uhićenja ili drugih važnih razloga, policija će uhićenika, uz pisano obrazloženje, dovesti sucu početkom radnog vremena ili dežurstva narednog dana. U svakom slučaju, zadržavanje ne može trajati dulje od 24 sata. Također, prijedlog novog ZOP-a propisuje da je sudac dužan odmah ispitati uhićenu osobu nakon što mu je uhićena osoba dovedena te obrazloženim rješenjem odlučiti o njezinu zadržavanju ili puštanju na slobodu. Uvidom u uređenje instituta jamstva sukladno odredbama Prijedloga novog ZOP-a uočavaju se bitne razlike u odnosu prema ZOP-u, a poglavito u pogledu rokova odnosno trajnja uhićenja.

Glavna razlika između ZOP-a i Prijedloga novog ZOP-a, kad je riječ o institutu zadržavanja kao mjeri osiguranja, odnosi se na prekršaje za koje se uopće može odrediti zadržavanje. Naime, prema ZOP-u sud može sam ili na prijedlog podnositelja zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka rješenjem zadržati osobu za prekršaje propisane zakonom pod uvjetima taksativno nabrojenim u ZOP-u. Međutim, novi ZOP propisuje sljedeće: “Ako je protiv određene osobe podnesen optužni prijedlog za prekršaj propisan zakonom, a radi se o prekršaju protiv javnog reda i mira, prekršaju vezanom za nasilje u obitelji ili prekršaju za koji se može izreći kazna zatvora ili novčana kazna veća od 10.000 kuna, sud može sam ili na prijedlog tužitelja, nakon što je ispitao okrivljenika i utvrdio da ne postoje razlozi za odbacivanje optužnog prijedloga iz članka ... ovoga Zakona, odrediti zadržavanje te osobe ako:

1. postoje okolnosti koje upućuju na opasnost da će pobjeći (krije se i dr.),
2. postoji opasnost da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za prekršajni postupak ili da će ometati prekršajni postupak utjecajem na svjedoke ili sudionike,
3. osobite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti istovrsni prekršaj.”

Isto tako, vidi se da je predlagatelj novog ZOP-a smanjio i broj razloga zbog kojih zadržavanje može biti određeno.

Također, bitna je novina da će sud prije određivanja zadržavanja okrivljenika ispitati i utvrditi da ne postoje razlozi za odbacivanje optužnog prijedloga. Nadalje, prema odredbama Prijedloga novog ZOP-a zadržavanje može trajati dok za to postoje razlozi zbog kojih je određeno, ali ne dulje od osam dana računajući u to i vrijeme uhićenja, dok protiv maloljetnika zadržavanje može trajati 24 sata računajući od časa kad je zadržavanje odredio sud. Tu nema nekih značajnijih promjena u odnosu na ZOP.

Međutim, nakon donesene nepravomoćne presude, protiv okrivljenika se može produljiti ili odrediti zadržavanje ako je izrečena kazna zatvora ili maloljetnički zatvor, a osobite okolnosti opravdavaju bojazan da će počiniti istovrsni prekršaj. Takvo zadržavanje može trajati petnaest dana, ali ne dulje od izrečene kazne, a okrivljenika se na njegov zahtjev može uputiti na izdržavanje izrečene kazne i prije pravomoćnosti presude. Razlika u odnosu na isto prema ZOP-u je da je takvo zadržavanje u Prijedlogu novog ZOP-a vezano za kaznu zatvora za prekršaje protiv javnog reda i mira ili nasilja u obitelji, a postoji bojazan da će okrivljenik nastaviti s činjenjem prekršaja.

Isto tako, ako se okrivljenik u času pravomoćnosti presude nalazi u zadržavanju, odredbe Prijedloga novog ZOP-a propisuju da će ostati u zadržavanju do upućivanja na izdržavanje kazne, a najdulje do isteka trajanja izrečene kazne. To se zadržavanje određuje ili produljuje pisanim i obrazloženim rješenjem koje se predaje odmah zadržanom okrivljeniku, a u spisu se naznačuje vrijeme predaje rješenja, što okrivljenik potvrđuje svojim potpisom. Protiv tog rješenja okrivljenik ima pravo žalbe u roku od 48 sati. Novi ZOP propisuje da sud u

predmetu u kojem je određeno zadržavanje postupa naročito žurno te pazi po službenoj dužnosti jesu li prestali razlozi i zakonski uvjeti za daljnje trajanje zadržavanja i u tom slučaju odmah ukida zadržavanje. Takva obveza suda ne postoji u ZOP-u. Novi ZOP propisuje i da protiv rješenja o odbijanju prijedloga za određivanje zadržavanja i rješenja kojim se ukida zadržavanje nije dopuštena žalba, koje odrede u ZOP-u nema.

Za razliku od ZOP-a koji poznaje još mjere “zadržavanje osobe pod utjecajem opojnih sredstava” i “upućivanje u psihijatrijsku ustanovu”, novi ZOP uređuje mjere u posebnim slučajevima, a to su mjera zadržavanja ili jamstva u posebnim slučajevima (kad okrivljenik nema stalno prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj) i posebne mjere policije za neposredno sprječavanje počinitelja prekršaja pod utjecajem opojnih sredstava da nastavi s činjenjem prekršaja.

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Zakon o prekršajima od 11. srpnja 2002. prva je cjelovita kodifikacija hrvatskog materijalnog i postupovnog prekršajnog prava i pravni je okvir svim zakonima i drugim propisima kojima se uređuju prekršaji. Poput svakog novog zakona i Zakon o prekršajima u svojoj je primjeni u praksi otvorio nit pitanja i upozorio na postupovna rješenja koja su zapreka učinkovitosti prekršajnog postupka. Također, i učestala kritika javnosti, kako opće, tako i one stručne, kao i često isticanje potrebe za novim izmjenama, potaknule su pristupanje izradi nacрта prijedloga doista opsežnih izmjena i dopuna tog zakona, koje obuhvaćaju preko trećinu odredbi, te stoga, a i s obzirom na svoj sadržaj, nadilaze okvire zakonske novele, pa se s opravdanjem može očekivati da će se u konačnici raditi o potpuno novom zakonu o prekršajima. Cilj koji se Prijedlogom novog zakona o prekršajima želi postići, ako se prihvate predložene izmjene i dopune, prije svega je povećanje efikasnosti i ekonomičnosti prekršajnog postupka, kao i smanjenje opstrukcije samog postupka. Također, važno je napomenuti da se tim prijedlogom zakona nastoji uvesti i red u poseban dio prekršajnog prava, s obzirom na činjenicu da su prekršaji propisani u nekoliko stotina zakona te još više podzakonskih propisa, pa će reforma prekršajnog prava ići i u tom smjeru. S obzirom na izneseno, nakon donošenja novog Zakona o prekršajima može se očekivati revizija kaznenih i prekršajnih odredbi propisa odnosno posebnog dijela prekršajnog prava. Također, napominjem, Prijedlog novog zakona o prekršajima, na temelju kojeg je dan usporedni prikaz položaja okrivljenika i njegove prisutnosti u postupku, položaja branitelja, kao i mjera osiguranja nazočnosti okrivljenika na glavnoj raspravi, u usporedbi sa sada važećim Zakonom o prekršajima, kao i Zakonom o kaznenom postupku, nije konačna verzija tog zakona, no valja pretpostaviti da će on u konačnici biti još bolji radi daljnjeg unapređenja i pozitivnih pomaka u prekršajnom sudovanju.

Summary

TYPES OF DEFENDANTS IN MISDEMEANOUR PROCEEDINGS AND COERCIVE MEASURES APPLIED TO THEM

The Misdemeanours Act of 11 July 2002 offers the first comprehensive codification of Croatian substantive and procedural misdemeanour law, and represents the legal framework for all acts and other regulations related to misdemeanours. Its application in practice has raised a number of questions about the effectiveness of the misdemeanour procedure. In addition, the frequent criticism by both the general and expert public has led to an initiative to draw up a draft proposal of very extensive amendments to the subject-matter Act, affecting over a third of the provisions and thus going beyond the frame of legal amendments. Therefore, it is justified to expect that this effort will finally result in a completely new Misdemeanours Act. The aim of the new Misdemeanours Act is primarily to increase the effectiveness and efficiency of the misdemeanour procedure, as well as to reduce obstructions to proceedings by the defendant. It is also important to mention that with the subject-matter draft proposal of the Act, an attempt is made to put order into a special part of misdemeanour law, with regard to the fact that misdemeanours have been regulated in several hundred laws, and in even more numerous subordinate regulations. Nevertheless, the author stresses that, at the moment, this is only a proposal for a new Misdemeanours Act and not yet the final version of this Act, but it may be assumed that the Act itself will ultimately be even better. The purpose of this article is to indicate the positive steps that may be taken in misdemeanour adjudication if the proposal is adopted.

